

De euro-scenario's: reacties en conclusie

Posted on 5 juni 2021 by Sander Boon en Henk Krijnen

Op zondag 9 mei 2021 is het Europese debat over de toekomst van Europa begonnen. In een serie conferenties, geïnitieerd door de Franse president Emmanuel Macron, kunnen ook Europese burgers zich uitspreken over hun twijfels, wensen en verwachtingen. De discussie zal zich uitstrekken tot medio volgend jaar.

Hoewel de conferentie over de Europese Unie gaat, zal de rol van de euro bepalend zijn. Forceert de eenheidsmunt een Europese transferunie, keert de munt terug naar haar oorspronkelijke mandaat, of staat ze aan de basis van een Europese desintegratie?

Deze kwestie leent zich uitstekend voor het opstellen van scenario's. Hiermee proberen we te begrijpen wat de drijvende krachten achter de ontwikkelingen met betrekking tot de euro zijn en hoe die op elkaar ingrijpen.

Wie van de drie?

In Wynia's Week zijn vier artikelen over dit thema gepubliceerd. We hebben daarin drie scenario's voor de euro onderscheiden:

Het Charlemagne-scenario: Door de geopolitieke constellatie en de implicaties van de schuldenproblematiek post-corona wordt verdere eenwording het dominante narratief, nog sterker dan het nu al is. Dit wordt mogelijk gemaakt door successen op andere terreinen waardoor het aanzien van het EU-bestuur stijgt.

Het Westfalen-scenario: De schuldenproblematiek post-corona hangt als een molensteen om de eurozone en leidt tot een crisis. Diverse andere ontwikkelingen (migratie, corruptie, kwesties met betrekking tot de rechtstaat) drijven de eurolanden verder uiteen. Het Brusselse bestuur blinkt uit door ineffectiviteit. Het uiteindelijke opbreken van de euro zal altijd gezien worden als een politiek ongeluk.

Het Florence-scenario: De schuldenproblematiek post-corona hangt als een molensteen om de eurozone en beheerst het Europese discours. De verschillen tussen de landen post-corona worden nog groter dan ze al zijn. Het dominante narratief wordt dat in die context een eenvormige euro niet langer houdbaar is. Met succes wordt een hybride oplossing gevonden, waarbij de euro behouden blijft maar waarbij landen daarnaast hun eigen (digitale) munten gaan gebruiken.

Bij het ontwikkelen en begrijpen van scenario's is het altijd de bedoeling om inzichten uit te wisselen en een discussie te voeren. Daartoe hebben we de lezers van Wynia's Week uitgenodigd om te reageren.

Reacties wat vinden de lezers

Gedeeltelijk gingen deze bijdragen in op de voor- en nadelen van de euro. Natuurlijk is een enkele munt handig bij het reizen. De euro wordt ook gezien als symbool voor de eenheid van Europa. Er werd op gewezen dat er in veel landen al transferunies bestaan. Geen probleem dus. Anderen zien juist niets in de euro in de huidige vorm en spraken hun afgrijzen uit over een mogelijke toekomst in de geest van het Charlemagne-scenario. Sommigen waren geporteerd van het Florence-scenario en uit enkele bijdragen bleek dat hier en daar al daadwerkelijk is nagedacht over mogelijkheden voor nationale digitale munteenheden.

We konden ook steun noteren voor de aanpak van het beschrijven van een onzekere toekomst (in dit geval van de euro) door middel van scenario's. Wat dat betreft vonden we het jammer dat niemand echt in ging op de kern van de zaak: wat is het samenspel der fundamentele drijvende krachten die uiteindelijk de toekomst van de euro, en daarmee van de EU en Nederland, vorm zullen geven? Onze poging daartoe blijft dus voorlopig staan. Maar we zijn altijd bereid tot revisie mochten nieuwe inzichten ons bereiken.

Scenario's in perspectief

Waar we nog geen melding van gemaakt hebben is dat er natuurlijk al eerder scenario's voor de euro zijn verschenen. In 2017 heeft de Rabobank ook scenario's voor de euro opgesteld. Deze zijn gebaseerd op de klassieke benadering van een 2×2 matrix van twee factoren: meer/minder Europa en meer/minder samenwerking. Voor geïnteresseerden is het de moeite waard om van deze scenario's kennis te nemen. Ze zijn veel uitgebreider maar gedeeltelijk komen dezelfde elementen voorbij als in de door ons geschetste scenario's. Er is echter minder nadruk op de geopolitiek en de schuldenproblematiek. Ook wordt niet gerefereerd aan de mogelijkheden die digitale munten gaan bieden. Dat kan verklaard worden uit het verschil in tijdsgewricht (2017 vs 2021).

Het grootste verschil is echter dat wij ons gericht hebben op de mogelijke gang van zaken tot een nieuwe situatie is ingetreden (eenwording, uiteenvallen of hybride). Wat daarna gebeurt is wat ons betreft onzeker. Eigenlijk zou je voor elk scenario nog weer enkele vertakkingen bij wijze van subscenario's kunnen schetsen. Dat wordt misschien ingewikkeld, maar natuurlijk is het wel van belang om nog eens dieper na te denken over wat de verschillende scenario's zouden kunnen betekenen.

Alleen maar mooi weer?

In de Rabobank-scenario's bestaat hierover geen onzekerheid. In het scenario 'Verdieping', het equivalent van ons Charlemagne-scenario, zullen de bomen tot in de hemel groeien. De economische groei van de eurozone zal groter zijn dan de omliggende landen. En ook Nederland spint er garen bij. Een citaat bijvoorbeeld: 'Dankzij gezondere overheidsfinanciën en indrukwekkende convergentie-groeicijfers sluiten de Zuid-Europese landen steeds beter aan op de lidstaten in het Noorden.'

De wonderen zijn de wereld nog niet uit.

Het scenario 'Uiteenvallen', het equivalent van ons Westfalen-scenario, betekent niets dan rampspoed. Het 'Twee snelheden'-scenario van Rabobank (Noord-Zuid) is aantrekkelijk voor de noordelijke landen maar laat de zuidelijke landen berooid en gedesillusioneerd achter. Om het klassieke kwartet aan scenario's te completeren heeft Rabobank ook nog een 'doormodder'-scenario, dat wij bewust hebben weggelaten.

Kortom, als de Rabobank-scenario's als leidraad gehanteerd zouden worden dan is er geen twijfel. Niet langer dralen en onmiddellijk doen: de bankenunie, de eurobonds, kapitaalmarktunie, een Europese minister van financiën, transferunie. Een zegen voor allen. Nogmaals: zou kunnen.

Waarschijnlijk, maar niet optimaal?

Het scenariodenken stelt ons in staat om beter greep te krijgen op een onzekere toekomst. Dit geldt voor de euro, maar ook voor andere dossiers. Het levert inzicht op en biedt een platform voor rijke discussie. Op sommige terreinen zijn we daar als Nederland goed in (de Waterstaat), maar op veel terreinen niet.

Passen we dit toe op de euro, dan denken wij dat de implicaties van het Charlemagne-scenario, op dit moment de meest waarschijnlijke toekomst van de euro, nog eens goed tegen het licht gehouden moeten worden. Het gaat daarbij niet zozeer om het transferunie-element, maar met name om de effectiviteit van het bestuur en het beleid van door niet-noordelijke landen gedomineerde gemeenschappelijke instituties (zie: ECB), nog afgezien van sociaal-culturele overwegingen.

Vooruitzien

Het is zinnig om nog eens serieus na te denken over de implicaties van alle scenario's en mogelijk alternatieve constructies. Behoudens voorstellen van enkele individuen hebben we geen aanwijzingen dat officiële instellingen opties in de geest van bijvoorbeeld het Florence-scenario bestuderen.

Het moge duidelijk zijn, dat de Nederlandse regering vanaf het begin op dit dossier (en ook andere!) 'overvallen' is door de loop van de gebeurtenissen. Het denken in

scenario's kan bijdragen om dit te voorkomen. Een regering die steeds prat gaat op het varen van een 'pragmatische' koers op basis van de 'feiten' heeft het waarschijnlijk op het vlak van vooruitzien en strategisch denken laten liggen.